

УДК 336: 764.1

КЛАСИФІКАЦІЯ АКТИВІВ НА МАКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНІ

Н.В. Петруня

Одеський державний аграрний університет

Ключові слова: *активи, макроекономічний рівень, класифікація, система національних рахунків.*

Анотація. *Розглянуто різні підходи щодо класифікації макроекономічних активів. Запропоновано класифікацію активів на макроекономічному рівні із виокремленням їх конкретних видів і форм на основі діючих системи національних рахунків та міжнародних стандартів фінансової звітності.*

Вступ. Активи об'єктів підприємницької діяльності можуть існувати у різноманітних видах. З метою обліку, аналізу і планування, активи класифікуються за різними ознаками. Існує значна кількість спроб класифікувати активи, що відрізняються за обсягом інформації, яка надається та ступенем деталізації, що розкриває певні ознаки активів.

Розширення і поглиблення класифікації активів має сенс при необхідності повнішого і глибшого вивчення теорії та практики їх формування. Класифікація активів визначається, в основному, цілями дослідження або сферою діяльності. Ознаки класифікації постійно доповнюються і уточнюються з розвитком ринкових процесів, появою нових понять і дефініцій. Тому велику увагу слід приділяти удосконаленню класифікації активів, пошуку нових ознак класифікації та упорядкування наявних з метою встановлення концепцій і парадигми економічної суті активів.

Виходячи з даної проблеми, метою даної статті є розробка класифікації активів підприємств із виокремленням їх конкретних видів і форм на основі діючих системи національних рахунків та міжнародних стандартів фінансової звітності.

В процесі дослідження нами використовувались такі методи, як індуктивний, дедуктивний, конкретизація, формалізація, критичний аналіз.

Аналіз останніх досліджень. Класифікація визначає підходи до аналізу і методів оцінки вартості активів для прийняття попередніх управлінських рішень щодо їх формування а також ступінь відповідальності за отримані результати. Для потенційних інвесторів класифікація активів пов'язана з необхідністю розробки стратегії і тактики інвестування. Розглядаючи поділ активів за певними ознаками на окремі їх види, ми зіштовхнулись з великою кількістю різноманітних точок зору як щодо самих ознак, так і щодо видів активів, які до них відносяться та форм, у яких на підприємстві кожен вид існує. Так, класифікацію активів на макрорівні досліджували такі українські, білоруські та російські вчені як Л.А. Бабич [1], О.В. Барсукова [2], Н.О. Вьотош [3], В.І. Крамаренко [4], С.А. Кузубов [5], М.О. Кучин [6], І.В. Макуніна [7], О.М. Сохацька [8], Ю.О. Тараруєв [9], Г.М. Харенко [10], Б.А. Хейфец [11]. Але у класифікації ідентичних об'єктів виникає багато протиріч як з точки зору ознак, так і з точки зору класифікаційних одиниць та їх складу, які протирічать діючим стандартам та викликають труднощі у проведенні фінансового аналізу.

Результати досліджень. Розглядаючи сутність активів і багато захищених робіт, які намагаються сформулювати економічний зміст даної категорії, слід зауважити, що багато вчених розглядають активи на їх макроекономічному рівні. І система національних рахунків також містить поняття «активи». І, мабуть, з метою розробки науково обґрунтованої класифікації активів та уникнення непорозумінь у з'ясуванні їх економічної суті, слід виділити їх окремі види на двох рівнях: макроекономічному та мікроекономічному.

Тому з урахуванням даних зауважень та з доповненням досвіду економічної науки нами пропонується класифікація активів, наведена в таблиці 1.

Таблиця 1. Класифікація активів на макрорівні за різними ознаками

Ознаки	Види активів				
За національною належністю	Національні			Іноземні	
За різновидами оборотів	Внутрішнього обороту			Зовнішнього обороту	
За системою національних рахунків	Фінансові (монетарні)			Нефінансові (немонетарні)	
За секторами економіки	Активи нефінансових корпорацій	Активи фінансових корпорацій	Активи органів загальнодержавного управління	Активи некомерційних організацій	Активи домашніх господарств
За формами ресурсів	Земельні		Людські (фізичні та інтелектуальні)	Економічні	
За сферами економіки	Реального сектору економіки (бізнесові активи)			Фінансового сектору економіки (банківські активи)	
За відповідністю правовим вимогам	Легальні			Тіньові	
За характером використання ресурсів	Ресурсомісткі			Наукомісткі	
За формами торгівлі	Біржові			Небіржові	

Поділ активів за національною належністю на національні та іноземні запропонував професор Хейфец Б.А. Даний вчений поділив російські активи на дві групи: російські активи та іноземні – заборгованість інших країн Росії за зовнішнім боргом [11]. Якщо проводити паралель між функціонуванням макро- та мікроекономічної систем, можна помітити подібність іноземних активів зовнішній дебіторській заборгованості підприємств. За різновидами оборотів активи внутрішнього та зовнішнього обороту відповідають власності суб'єктів, які формують внутрішній та зовнішній оборот товарів, робіт та послуг у країні.

Поділ активів на фінансові та нефінансові передбачений за системою національних рахунків (СНР). До фінансових СНР відносить монетне золото, депозити, готівку, цінні папери, позики, кредити тощо, тобто, всі існуючі інструменти фінансового ринку. Нефінансові активи СНР поділяє на дві групи. До першої відносять виробничі: матеріальні (основні фонди, оборотні матеріали, засоби, цінності які зберігають вартість протягом тривалого періоду) та нематеріальні (витрати на геологорозвідувальні роботи, оригінали мистецьких творів, комплектуючі технології), а до другої – невиробничі: матеріальні (земля, природні ресурси) та нематеріальні (патенти, ліцензії, торгові марки і знаки). Дані види активів деякі автори називають також монетарними та немонетарними [10].

Дані активи формуються відповідними секторами економіки. Тому ми також вважаємо за необхідне поділ активів за секторами економіки на активи нефінансових корпорацій, активи фінансових корпорацій, активи органів загальнодержавного управління, активи некомерційних організацій та активи домашніх господарств за даною ознакою.

В залежності від форми використовуваних ресурсів багато вчених розглядають такі види активів як земельні [7], людські [1] та економічні [6]. При чому серед людських активів досить багато робіт, присвячених саме інтелектуальним активам [2; 5; 9]. До економічних активів вчені відносять основні і оборотні засоби секторів економіки.

Деякі автори за сферами економіки розглядають активи реального сектору економіки як бізнесові, а активи фінансового сектору економіки як банківські [12]. Багато публікацій у економічній літературі присвячено легалізації тіньових активів у суспільстві,

тому доцільним буде їх поділ на легальні та тіньові за ознакою відповідності правовим вимогам.

Дослідження деяких вчених присвячені формуванню саме наукомістких активів у секторі інноваційного бізнесу [3], а деяких – ресурсномістких активів у реальному секторі, тому ми здійснили спробу групування активів за характером використання ресурсів.

І, нарешті, у дослідженнях управління активами західні науковці І. Фішер, Г. Маркович, У. Шарп і Д. Тобін присвячують багато досліджень інвестиційній діяльності на ринку біржових активів, під якими розуміють сукупність цінних паперів стосовно біржової торгівлі. Серед українських науковців біржові активи досліджували Сохацька О.М. [8, с. 25-52] та Крамаренко В.І. [4, с. 17-26]. Саме тому ми вбачаємо необхідність поділу активів на біржові і небіржові за формами торгівлі.

Висновки. В процесі попередніх наукових досліджень нами розроблена досить детальна класифікація активів як на макро-, так і на мікрорівнях. В даній статті наведена спроба класифікувати лише ті види активів, які безпосередньо пов'язані з їх трактуванням вченими на макрорівні. Слід зауважити, що класифікаційні ознаки та розподіл активів на види за окремими ознаками повинні ще доповнюватись і уточнюватись, відповідно до розвитку теорії активів та урізноманітнення практики фінансової діяльності в Україні та у світовому економічному просторі.

Література

1. Бабич Л.А. Человеческие активы в системе факторов социально-экономического развития: Дис. ... канд. экон. наук : 08.00.01 / Бабич Людмила Алексеевна. - Екатеринбург, 2005 207 с. РГБ ОД, 61:05-8/3671
2. Барсукова О.В. Управление процессом трансфера интеллектуальных активов и способы его ресурсного обеспечения: дис. ... кандидата экономических наук : 08.00.05 / Барсукова Ольга Викторовна; [Место защиты: Орлов. гос. техн. ун-т]. - Орел, 2008. - 225 с. : ил. РГБ ОД, 61:08-8/894
3. Вётош Николай Александрович. Оценка изменения стоимости наукоемких нематериальных активов инновационной фирмы на разных стадиях их существования : Дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Вётош Николай Александрович. - СПб., 2005 180 с. РГБ ОД, 61:05-8/2601
4. Крамаренко В.І. Біржова діяльність / В.І. Крамаренко. – К.: ЦУЛ, 2003. - 365 с.
5. Кузубов С.А. Совершенствование системы управления интеллектуальными активами промышленного предприятия: Дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Кузубов Сергей Анатольевич. - Екатеринбург, 2001 148 с. РГБ ОД, 61:02-8/2038-6
6. Кучин М.А. Совершенствование управления экономическими активами : на примере сферы услуг: Дис. ... кандидата экономических наук : 08.00.10 / Кучин Михаил Алексеевич; [Место защиты: Рос. гос. ун-т туризма и сервиса].- Москва, 2008.- 146 с.: ил. РГБ ОД, 61 08-8/1068
7. Макунина И.В. Бухгалтерский учет земельных активов в сельском хозяйстве : диссертация ... кандидата экономических наук : 08.00.12 / Макунина Ирина Викторовна; [Место защиты: Моск. с.-х. акад. им. К.А. Тимирязева].- Москва, 2008.- 208 с.: ил. РГБ ОД, 61 09-8/812
8. Сохацька О.М. Біржова справа / О.М.Сохацька. – Тернопіль.: Карт-Бланш, 2003. - 312 с.
9. Тараруєв Ю.О. Удосконалення механізму оцінки інтелектуальних активів будівельних підприємств: Дис... канд. наук: 08.00.04 / Тараруєв Юрій Олександрович. - 2008.
10. Харенко Г.М. Совершенствование учета внеоборотных немонетарных активов : Дис. ... канд. экон. наук : 08.00.12 / Харенко Григорий Михайлович. - СПб., 2001 157 с. РГБ ОД, 61:01-8/2725-6
11. Хейфец Б.А. Проблемы управления внешним долгом и зарубежными активами в условиях глобализации (На примере России) : Дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.14 / Хейфец Борис Аронович. - Москва, 2001 367 с. РГБ ОД, 71:02-8/217-4
12. Яблонская О.В. Секьюритизация банковских активов (Зарубежный опыт, перспективы развития в России): Дис. ... канд. экон. наук : 08.00.10 / Яблонская Оксана

Петруня Н.В. **Классификация активов на макроэкономическом уровне**

Аннотация. Рассмотрены различные подходы к классификации макроэкономических активов. Предложена классификация активов на макроэкономическом уровне с выделением их конкретных видов и форм на основе действующих системы национальных счетов и международных стандартов финансовой отчетности.

Ключевые слова: *активы, макроэкономический уровень, классификация, система национальных счетов.*

Petrunya N.V. **Classification of assets at the macroeconomic level**

Summary. The different approaches to the classification of macro-economic assets have considered. A classification of assets at the macroeconomic level, the allocation of specific types and forms on the basis of the existing system of national accounts and international financial reporting standards have proposed.

Key words: *assets, macroeconomic level, classification, national accounts system.*